

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
міжнародних економічних відносин та безпеки
бізнесу

Протокол № 10 від 07.02.2025

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

**ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ СВІТОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ ТА
МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ОБМІН**

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	усі
Спеціальність	усі
Освітній рівень	третій (освітньо-науковий)
Освітня програма	усі

Статус дисципліни

Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова

українська

Розробник(и):
д.е.н., професор

Ірина ОТЕНКО

Завідувач кафедри
міжнародних економічних
відносин та безпеки бізнесу

Ірина ОТЕНКО

Харків
2025

ВСТУП

Зростаючий динамізм та розвиток науково-технічних досягнень, а саме, цифровізації процесів виробництва інноваційної продукції та якісно нових технологій, розробки та впровадження кіберфізичних систем, обумовлюють реалізацію мережових структур, нових бізнес-моделей, сприяють розвитку радикально нових способів взаємодії та економічного співробітництва на міжнародному та глобальному рівнях. Оволодіння знаннями, вміннями та навичками дослідження світової економіки з урахуванням сучасних інноваційно-технологічних тенденцій та трендів світової науки, дозволяє аналізувати та застосовувати новітні підходи, концептуальні моделі до функціонування і розвитку світового господарства, міжнародних економічних відносин.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Інтелектуалізація світогосподарського розвитку та міжнародний науково-технологічний обмін» складена відповідно до освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії усіх спеціальностей.

Метою викладання навчальної дисципліни «Інтелектуалізація світогосподарського розвитку та міжнародний науково-технологічний обмін» є розвиток у здобувачів дослідницьких навиків високого рівня в предметній області, що направлені на отримання нових наукових знань, підготовки до захисту дисертації.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Інтелектуалізація світогосподарського розвитку та міжнародний науково-технологічний обмін» є теоретичні підходи, принципи та концептуальні положення економіки знань; розроблення та використання інструментарію дослідження процесів інтелектуалізації світогосподарського розвитку та міжнародного ринку технологій; вивчення та аналіз сучасних моделей та форм науково-технічного обміну; оволодіння управлінським інструментарієм розвитку міжнародного бізнесу, науково-технологічного обміну.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є інтелектуалізація світового господарства та міжнародного науково-технологічного обміну.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є підходи, методи та інструменти дослідження процесів інтелектуалізації світогосподарського розвитку та міжнародного науково-технологічного обміну.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
1	2
Аналізувати та застосовувати концептуальні моделі, зокрема безпекорієнтованого напрямку, науковий доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні постулати та теорії, парадигми глобального економічного розвитку, новітні підходи до функціонування і розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
	Здатність працювати в міжнародному контексті
	Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері міжнародних економічних відносин та дотичних до неї міждисциплінарних напрямів і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях
Розробляти, реалізовувати та здійснювати управління науковими проєктами, які дають можливість розв'язувати комплексні проблеми у сфері міжнародних економічних відносин, створювати нове цілісне знання з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності, забезпечивши реєстрацію прав інтелектуальної власності щодо результатів проєктів	Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору
	Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері міжнародних економічних відносин та дотичних до неї міждисциплінарних напрямів і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях
Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми МЄВ державною та іноземними мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях	Здатність працювати в міжнародному контексті
Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень (опитувань, спостережень тощо) і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані	Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору
	Здатність генерувати нові ідеї щодо розвитку теорії та практики міжнародних економічних відносин

1	2
Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з міжнародних економічних відносин з використанням сучасного наукового інструментарію	Здатність інтегрувати знання з різних галузей, застосовувати системний підхід та враховувати неекономічні аспекти при розв'язанні комплексних проблем міжнародної економічних відносин та проведенні досліджень
	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері міжнародних економічних відносин, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень
Глибоко розуміти загальні принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері міжнародних економічних відносин, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми	Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору
Аналізувати та оцінювати стан і перспективи розвитку міжнародних економічних відносин, зокрема, з урахуванням безпеко-орієнтованого аспекту управління міжнародним бізнесом, на основі цілісного наукового уявлення про економічну єдність світу, ефективно застосовувати регуляторні механізми міжнародних економічних відносин на національному, регіональному та міжнародному рівнях в умовах сучасних процесів конвергенції і дивергенції	Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору
	Здатність до формування наукового цілісного уявлення про економічну єдність світу, зокрема безпеко-орієнтованого розвитку, регуляторні механізми міжнародних економічних відносин на національному, регіональному та міжнародному рівнях в умовах сучасних процесів конвергенції і дивергенції, європейської та євроатлантичної інтеграції

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Складові інтелектуалізації світогосподарського розвитку

Тема 1. Теоретичні засади інтелектуалізації світогосподарського розвитку

1.1. Генеза процесу інтелектуалізації світогосподарського розвитку. Асиметрія інтелектуалізації світогосподарського розвитку

1.2. Концептуальні моделі циркулярної та цифрової економік

1.3. Економіка знань та процеси інтелектуалізації світогосподарського розвитку

1.4. Інклюзивна економіка та інтелектуальний капітал

Тема 2. Цифровізація світового соціально-економічного розвитку

- 2.1. Основні компоненти цифрової економіки
- 2.2. Можливості та загрози цифровізації у світогосподарському розвитку
- 2.3. Цифровізація та смартизація як ключові чинники трансформації бізнес-процесів розвитку компаній на міжнародних ринках
- 2.4. Конкурентний контекст інтелектуалізації управління розвитком міжнародного бізнесу

Тема 3. Соціальна детермінанта світогосподарського розвитку

- 3.1. Інтелектуальний капітал як системо-утворюючий чинник світогосподарського розвитку
- 3.2. Тенденції соціалізації бізнесу у світовому розвитку
- 3.3. Стандарти та принципи корпоративної та соціальної відповідальності розвитку міжнародного бізнесу

Тема 4. Науково-технологічний вектор світогосподарського розвитку

- 4.1. Науково-технічний прогрес та промислові революції
- 4.2. Роль високотехнологічних галузей в світовому соціально-економічному розвитку
- 4.3. Інноваційний розвиток країн за показниками світових рейтингів
- 4.4. Світовий ринок технологій
- 4.5. Інституційне середовища науково-технологічного обміну

Змістовний модуль 2. Особливості інтелектуалізації соціально-економічного розвитку України

Тема 5. Позиції та перспективи України у світогосподарському розвитку

- 5.1. Науково-інноваційна спроможність України у світових рейтингах
- 5.2. Конкурентоспроможність України в світових рейтингах
- 5.3. Перспективи післявоєнного безпеко-орієнтованого розвитку України та інтеграції у світове господарство

Тема 6. Інноваційний потенціал та розвиток Харківського регіону у післявоєнний період

- 6.1. Людський та інтелектуальний потенціал у розвитку Харківського регіону
- 6.2. Формування іміджу «смарт-сіті» міста Харкова з метою залучення іноземних інвестицій для його післявоєнної відбудови

Зміст практичних занять

Під час проведення практичних занять здобувачі аналізують, систематизують, узагальнюють, закріплюють, поглиблюють теоретичні знання за обраною тематикою наукового дослідження та практичні навички, вміння формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень (опитувань, спостережень тощо) і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані; застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема,

статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Завдання 1., 2. Проблематика наукових досліджень	Аналіз проблемної ситуації та формулювання проблеми (кейс-стаді). Обґрунтування актуальності обраної теми дослідження. Структурування програми дослідження та формування логіки обґрунтування теми дослідження
Завдання 3. Методика формування авторського категоріально-понятійного	Формування предметної області дослідження. Формування категоріально-понятійного апарату. Вибір ключових понять
Завдання 4. Методи наукового дослідження	Вибір та обґрунтування методів наукового дослідження. Інформаційно-аналітичне забезпечення дослідження
Завдання 5. Оформлення результатів дослідження	Визначення мети, завдань, об'єкту та предмету дослідження. Ознайомлення з характеристиками наукової новизни. Визначення наукової новизни результатів дослідження
Завдання 6. Підготовка наукових публікацій	Оформлення та написання статті за темою дослідження. Ознайомлення з вимогами до написання статті та робота над нею

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
1	2
Завдання 1. Підготовка до лекцій та практичних занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, робота з науковою літературою, робота в мережі Інтернет
Завдання 2. Робота з літературними джерелами	Пошук наукової інформації. Відбір та систематизація літературних джерел. Оформлення завдання щодо обґрунтування актуальності теми дослідження

1	2
Завдання 3. Збір, обробка та систематизація первинної інформації	Робота із спеціальною літературою, електронний пошук наукової інформації, обробка та систематизація інформації
Завдання 4. Написання есе	Написання есе за темами: «Сучасні глобальні порівняльні дослідження національних культур та їх використання в міжнародній економіці», «Позиціонування та формування бренду країни на засадах стійкого розвитку», «Цифрова трансформація міжнародного бізнесу», «Принципи економічної дипломатії», «Корпоративна соціальна відповідальність у міжнародному бізнесі», «Ознаки циркулярної економіки»
Завдання 5. Презентація результатів дослідження	Підготовка презентації результатів дослідження. Оформлення ілюстративного матеріалу
Завдання 6. Запобігання академічному плагіату	Ознайомлення з рекомендаціями щодо запобігання плагіату

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та / або лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час вивчення дисципліни застосовуються методи навчання, що спрямовані на активізацію та стимулювання науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти, як: вивчення конкретної ситуації (кейс-стаді); презентації з попередньою роботою в малих групах, асоціативні ігри, ситуаційні вправи, міні-тренінги, індивідуальна дослідницька робота під час виконання завдання з написання статті, дискусійні інтерактивні технології під час презентації результатів дослідження. Під час проведення всіх практичних занять використовуються: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемно-орієнтований та дослідницький методи викладання.

На практичних заняттях 1, 2 при виконанні завдання, що присвячено тематиці «Проблематика наукових досліджень», здобувачі ознайомлюються з методом «кейс-стаді», коли визначається конкретна проблемна ситуація, що потребує розробки низки рішень для її подолання; виконують ситуаційні вправи «Структурування програми дослідження», «Складання організаційного плану проведення дослідження», «Попередній аналіз об'єкту дослідження та складання завдань дослідження».

На практичному занятті 3 здобувачі ознайомлюються із техніками конструювання категоріального та понятійного апарату. Здобувачі приймають

участь в асоціативній грі на теми: «Правильне формулювання проблеми та способи її вирішення», «Формування логіки обґрунтування теми дослідження», «Визначення об'єкту та предмету дослідження», «Визначення ключових понять за темою дослідження».

Здобувачі приймають участь у міні-тренінгу «Формулювання мети, завдань, визначення об'єкту, предмету дослідження за обраною темою», «Графічне представлення предметної області дослідження». Також здобувачі готують презентації під час роботи в малих групах, відпрацьовуючи навички командної роботи.

На практичному занятті 4 здобувачі ознайомлюються з техніками відбору та систематизації літературних джерел, роботи із спеціальною літературою, електронним пошуком наукової інформації. Проводять індивідуальну дослідницьку роботу з огляду інформаційних джерел за темою дослідження, виконують завдання «Формування інформаційного поля дослідження», відпрацьовують вміння та навички щодо верифікації отриманої інформації. Ознайомлюються з вимогами до оформлення інформаційних джерел.

На практичних заняттях 5, 6 здобувачі ознайомлюються з вимогами до написання есе, статті або тез доповіді на конференцію, займаються їх написанням. Оволодівають техніками підготовки доповіді та її презентації. Ознайомлюються з методами наукового дослідження, характеристиками вимірювання наукової новизни отриманих результатів, вимогами до оформлення звіту, його презентації. Під час проведення практичних занять здобувачі оволодівають техніками обґрунтування вибору методів, наукової новизни отриманих результатів, їх презентації, ведення наукової дискусії.

Також здобувачі ознайомлюються з рекомендаціями щодо запобігання плагіату. В дискусії обговорюються ситуації дотримання принципів академічної доброчесності. При обговоренні принципів використовуються техніки дискусійних інтерактивних технологій: вивчення конкретних ситуацій, дискусія, дебріфінг.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Формою семестрового контролю є залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти отримати залік – 60 балів.

Підсумковий контроль здійснюється у вигляді семестрового контролю.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку. Залікова оцінка визначається шляхом сумування балів за усі види поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні заходи: написання статті (40 балів), тези (20 балів) 4 есе (40 балів).

Семестровий контроль: Залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Довгаль О. А. Інтелектуалізація глобального економічного розвитку : монографія / О. А. Довгаль, Є. В. Фоміна. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – 192 с.
2. Світове господарство і міжнародні економічні відносини [Електронний ресурс] : навчальний посібник / С. В. Бестужева, В. А. Вовк, В. О. Козуб та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора Т. В. Шталь. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 239 с.
<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23849>
3. Липов В.В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Практикум. Навчально-практичний посібник. – К. : Професіонал, 2009. – 336 с. Гриф МОН
4. Липов В.В. Міжнародна економіка: структурно-цивілізаційні основи розвитку. – Х.: Вид-во ХНЕУ, 2007. – 208 с.
5. Цимбал Л.І. Інтелектуальне лідерство в парадигмі глобального економічного розвитку: монографія. Київ : ХНЕУ, 2019. 343 с.

Додаткова

6. Світова економіка та міжнародні економічні відносини: мультимедійні методичні рекомендації до самостійної роботи./І.П. Отенко, Н.О. Пархоменко, А.О. Литвиненко, О.В. Ярмош, І.Г. Муренець. - Х.: Вид-во ХНЕУ, 2023.
7. Міжнародний бізнес: підручник./ за ред.проф. В.А.Вергуна. – К.: ВАДЕКС, 2014. – 810с.
8. Отенко І.П. Стратегії інтелектуалізації світогосподарського розвитку. Моделювання регіональної економіки. -2015. №1(25).-Стор.360—368;
9. 7 сходинок підготовки успішної дисертації. Монографія/ Старостіна А.О., Кравченко В.А., Нагачевська Т.В./ за заг.ред.проф. Старостіної А.О. 2-ге вид., перероб. І доп. – К.: «НВП «Інтерсервіс», 2019. – 302с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

10. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця : наказ № 5 від 26.10.2020 р. URL: <http://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-u-HNEU.pdf>.
11. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
12. Національна парламентська бібліотека України. URL: <https://nlu.org.ua/>.
13. Статистика України: науковий журнал. URL: www.ukrstat.gov.ua.
14. Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка. URL: <http://korolenko.kharkov.com>.